

הלכות שבת סימן שסג

שהוא במלואו צריך תקון (יא) עד שיהא בה פחות משלשה. 'ואם יש בפרצה יותר מעשר אמות. (יב) אפלו אינה במלואו צריך לתקנה בעצרת פתח: ג' המבוי שיש לו שלש מחיצות ופרוץ מצד רביעי, (יג) התירו בלחיט (פרוש, פקדוש 'הקדש האסור', לוחא טזא) שיעביו ויחביו (ד) כל-שהוא, שיעמידנו (טו) בפתח המבוי, ויהיה גבהו (טז) עשרה טפחים; ומפל דבר שיעשנו בשר, 'אפלו מבגלי-חיים, *ובלבד שיקשרנו שם בבבלים לכתלי המבוי ביתדות שיוצאים מן הכתלים בענק שאינו יכול לרבוץ, כדי שלא יתמצט גבהו מעשרה טפחים. (יז) ואפלו קשר שם אדם, וימי תרי לחי. (יח) ד' לאם יש קצת בתל ברוח רביעי, עולה משום לחי, *ובלבד שיהא בו (יט) רחב טפח: ה' (כ) מלחי דאי גשיב בה זיקא לא מצי (ג) קאי, (כא) לא חשיב לחי:

[illegible]

באר היטב

הרא"ם. ועין ט"ו: (ה) פל"שהוא. אפלו פחות מאצבע, ב"ח, מ"א: (ג) קאי. ואפלו אין הרוח מפילו אלא מנידו, במ"ש ר"ש סימן שסב:

משנה ברורה

יִמְלֹאוּ לֹא דוֹקָא, דְּאָפְלוּ אַם נִשְׁמַר מִתְּבַל שְׂנִים אִו שְׁלִשָּׁה טַפְחִים, כֹּל שֶׁהוּא מַעוֹט לְגַבִּי הַפְּרוּץ צָרִיךְ תַּקֵּן. אֵלֶּא (ג) אִתִּי לְאִפְקוּי הִיכִי דְּהַעוּמֵר מִרְכָּה, דְּבִזָּה קֻמָּא לֵן דְּרַבּוּ כְּכֹל וְתִי כְּסָחוּם, וְאֶף-עַל-פִּי שְׁאִינוּ מְטוּק אֲרֻכָּעָה טַפְחִים, כֹּל שֶׁהוּא מִשְׁחוּ וְיִתֵּר מִהַפְּרוּץ סָגִי: (יֵא) עַד שִׁיחָא בַּה פְּחוֹת מִשְׁלִשָּׁה¹⁰⁰, פְּרוּשׁ, שֶׁיִּמְסֵן הַפְּרָעָה בְּמִקְצֵת וְלֹא יִשְׁמַר אֵלֶּא פְּחוֹת מִשְׁלִשָּׁה, דְּאִו הִי כְּלֹחֵד, וְכִלְ-שֵׁנן אִם הַפְּרָעָה לֹא הָיָה אֵלֶּא פְּחוֹת מִשְׁלִשָּׁה (ד) דְּאִין צָרִיךְ שׁוּם תַּקֵּן מִשְׁעָם נָה: (יב) אֶפְלוּ אֵינָה בְּמִלְרָחָה. הָאִי לִשְׁנֵא לֹאֹ דוֹקָא, (ה) דְּאָפְלוּ הַעוּמֵר מִרְכָּה עַל הַפְּרוּץ גִּבְסֵן אֲסוּר, (ו) דְּאֵלֹו גִּבְרִין בַּל תִּכְתֵּל דְּמִי, וְצוּרֵית הַסֶּתֶחַ מִקְּנִי (ז) אֶפְלוּ כְּשִׁיחָא בְּמִלְוֹתָה: ג (יג) הַתִּירוּ בְּלִחִי, וְאֶף דְּבִתְכֵר בְּעִינן דוֹקָא פֶּס רַחֵב אֲרֻכָּעָה טַפְחִים, תָּקָא הַקֵּלֹו חֲכָמִים, וְתַטְעֵם, שֶׁכֹּל שֶׁהוּא עֲשִׂי וְיִתֵּר לְדִירָה וְלִשְׁמִישִׁי הַעֲצֵה צָרִיךְ מַחֲצוֹת יוֹתֵר גְּמוּרוֹת, וְלִפְיָךְ הַחֲצוֹת, שֶׁדָּרְכֵן שֶׁל בְּצִלֵּי-בָתִּים לְהַשְׁפֵּשֵׁשׁ בָּהֶן יוֹתֵר בְּתַשְׁמִישִׁי הַעֲצֵה וְלֵאכֹל, צָרִיכּוֹת מַחֲצוֹתֵיהֶן לְהִיּוֹת יוֹתֵר גְּמוּרוֹת, שֶׁהֵנָּה שֵׁם רִשְׁיֵית-הַתֵּחַד עֲלֵיהֶן, מִהַמְּבֹאוֹת שְׁאִין מִשְׁתַּמְשִׁין בָּהֶן בְּתַשְׁמִישִׁי הַעֲצֵה, וְלִפְיָךְ דִּי בְּמִבּוֹי בְּלִחִי, וְעַד לִקְמֵן סְעִיף כּוּ שְׁחֵד דוֹקָא כְּשִׁשְׂאִין רַחֵב פְּתָחוֹ יוֹתֵר מִעֶשֶׂר אַמּוֹת, וְעוֹד פְּרָטִים, עַד שֵׁם: (יד) כִּלְ-שִׁיחָוֹא, אֶפְלוּ פְּחוֹת מֵאַצְעָעָה¹⁰¹ [אַחֲרוּנִים]: (טו) בְּתַתָּה הַמְּבֹלִי, עַד לִקְמֵן סְעִיף לֹא: (טז) עֲשִׂרָה טַפְחִים, מִתְּרָחִים וְלֹא מִמְּצָמִים¹⁰² [חִידוּשֵׁי רַע"א], וְעֲשִׂרָה טַפְחִים מִקְּנִי (ס) אֶפְלוּ לִמְבּוֹ שְׁבֹתָה עֲשָׂרִים אֻמָּה: (יז) וְאֶפְלוּ קֶשֶׁר וְכוּ'. וְיִמְנִי (ט) שֶׁלֹּא הוֹדִיעוּ שֶׁהָעֲמִיד לִשְׁם לִחִי, אִם-כֵּן בּוּדֵא לֵךְ לוֹ, שֶׁלֹּא יִצְמַד שֵׁם כֹּל הַיּוֹם, וְלֵבן בְּעִינן דוֹקָא קֶשֶׁר, וְאִם מִתְּמִירִין אֶפְלוּ (פ) בְּהוֹדִיעוּ, שֶׁמָּא יִשְׁכַּח וְלֵבן מִשְׁם: ד (יח) אִם יֵשׁ קֶצֶת כְּתֵל וְכוּ'. אִף דִּלֹּא סָקֵן בְּסְעִיף יֵא, עַד שֵׁם: (יט) רַחֵב טַפְחִים, עַד כְּבִאֹר כְּלָה: ו צָרִיךְ מִמְחִיצָה שְׁאִינָה וְכוּלָּה לְעַמֵּד בְּרוּם מְצוּהָ שְׁאִינָה מַחֲצִיחָה שֶׁפָּתַח בְּעִינָן שֵׁם סְעִיף א: (כ) לֹא חֲשִׁיב לִחִי, גִּרָּא לִי דָּאם

באור הלכה

שְׁתַּחֲצֵר רַחֵם בְּאִמְצֵעַ וּבְקִצְרוֹ הוּא קָצֵר, שְׁאֵין בָּכֵל מְלִיאוֹ שֶׁם רַחֵם אֲרֻכָּה טַפְחִים, אָכֵל אִם כֹּל הַחֲצֵר פְּחוֹת מֵאֲרֻכָּה טַפְחִים אֵין צִרִיךְ תַּקְנָן¹¹¹, עַד כָּאֵן לִישׁוֹנוֹ, וּלְנִיחַיָּת דַּחֲמִי דְכִרְיוֹ כְּנוֹסִים לְדִתָּא כּוּזָה, דְּזִנָּה לִישׁוֹן הַלְשִׁיכָא בְּחֻדוּשִׁי לַעֲרִיכוֹן יִיג מְעַד אֶ: כֶּתֶב תְּרַבְּסִיד, וְנִדָּה לִי כִי פִלְמִי תַנְאִי בְּדָרֵב אֲהֵלִי (אִם מְבוֹי פְּחוֹת מֵאֲרֻכָּה טַפְחִים צִרִיךְ תַּקְנָן), כְּגוֹן שֶׁמְבֹוֹי רַחֵם מְכַפֵּסִים וּמִתְקַצֵּר וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁתִּפְתַּח פְּחוֹת מֵאֲרֻכָּה טַפְחִים, אָכֵל אִם הֵינָּה כְּתִלּוֹ קָצֵר מֵאֲרֻכָּה טַפְחִים, דְּכִרְיָ תֵּלֵב מְקוֹם־פְּטוֹר הוּא וְאֵין צִרִיךְ כְּלוּמֵם, עַד כָּאֵן, וְדִרְבִּי אֲהֵלִי לְדְכִרְיוֹ, עַד כָּאֵן לְרִשְׁיָא, וְכֵן כֶּתֶב תְּרַבְּסִיד שֶׁם בְּלִשְׁם תְּרַבְּסִיד וְתִקְסִים אֲסִירֵי לְדְכִרְיוֹ, וְאִם־כֵּן לִפְיָהּ, כֹּל תַּחֲדוּשׁ שֶׁל רַב אֲהֵלִי דְמָקַל בְּמִבְוִי שְׁהוּא פְּחוֹת מֵאֲרֻכָּה טַפְחִים אֵינוֹ רַק בְּמִבְוִי שְׁהוּא רַחֵם בְּכֹל אֶלָּא שְׁהוּא מְתַקַּצֵּר סְמוּךְ לַפְּחוֹת, וְאִשְׁמֻנְיֵין דְּאֵין כּוּזָה לֹא הֶעֱרִיכוּ חֲכָמִים תַּקְנָן, וּלְפִי הֵן כִּי מְקִשְׁנָן בְּשִׁטָּה אֲהֵא דְשִׁמְחָל מְתָא דְרַב אֲהֵלִי וְשִׁמְנָן דְּרַב אֲהֵלִי בְּמִבְוִי אָכֵל בְּחֻדוֹ מִחֲמִירָן אֶלֶּס פְּחוֹת מֵאֲרֻכָּה טַפְחִים, וְשִׁמְכְלָר דְּלֹא מִחֲמִירָן כִּי חֲצֵר אֶלָּא בְּגִתָּא דְּמִחְמִיר דְּאֵלֵּא בְּמִבְוִי, דְּהֵנֹה חֵיכְי שִׁמְכְלָר וְהוּא רַחֵם אֶלֶּא שְׁכִיפּוֹ מִתְקַצֵּר וּבִיחֹו מִחֲמִירָן חֲצֵר מִבְּוִי מִיֹּן שְׁעַל־פְּלִיפִּים כְּכֹלִי יוֹ שֶׁ שְׁעוֹר אֲרֻכָּה, אָכֵל חֵיכְי שְׁאֵין בְּכֹל מְקוֹם אֲרֻכָּה אֵין סְבָרָא לַחֲמִיר, כִּמְוִי שֶׁכֶּתֶב תְּרַבְּסִיד לַעֲנֵן מְבוֹי דְּלִיכָא מֵאֵן דְּפִלְגִי לַחֲמִיר כְּגוֹן זֶה, דְּכֹל שְׁאֵין בִּי אֲרֻכָּה הוּא מְקוֹם־פְּטוֹר, מְכַרְבִּין יֵשׁ לְזוּר לַעֲנֵן חֲצֵר שְׁאֵי אֲפִשֵׁר לַחֲמִיר כְּגוֹן זֶה, שְׁהוּא מְקוֹם־פְּטוֹר, וְכֵּה שְׁכֶּתֶב תְּהַנְר־אֲבָרְקֵס 'בְּמִיֹּשׁ בְּצִינְף כֹּח', הֵנִי מֵה שְׁכֶּתֶב שֶׁם בְּעִנְיָן בְּצִינְף־קֶטֶן כִּי שְׁמִירָא שֶׁבִּפְתּוֹתֶיהָ קָצֵר אָכֵל בְּחוּבִי וְרַחֵם תְּרַבְּסִיד, וּבְכַנְתּוֹתֶיהָ אֵין לְדְכִרְיוֹ שְׁטִיטָא תְּרַבְּסִיד תִּנְלִי, דְּהֵינֵה רַחֵם בְּנִימִי עַד שֶׁכֶּתֶב שְׁטִיטָא, אִפְלוֹ רַחֵם שְׁלֹשָׁה טַפְחִים אֵין צִרִיךְ כְּלוֹם אִפְלוֹ לְדִרְעָה רַאשְׁתָּהּ, וְהִתְחַתֵּים לֹא תַחְבוּנָהּ הֵיטֵב בְּדְכִרְיָ הַפְּגִירָא־בְּרֵהֶם וְלָכֵן הִשְׁיֵנִי עֲלִיו דְּאִשְׁתַּמְסִיתָהּ סוּגִיא מְרִיבָה, וּמִעֲזָתִי תְּחַסְפִּישִׁית וּבְמִתְצִיִּיתֶהֱשֵׁל וּבְכִרְמִידִים שְׁכֶתֶב בְּכִרְעִינֹו) כְּדְכִרְעוֹ, אֶלָּא שְׁלֹא רָאוּ דְכִרְיָ תְּרַבְּסִיד וְתִרְסִידָא וְעִלְכִּין לֹא קִבְּעוּ מִפְּחוֹתֶיהָ כֵּה, אֲחֵרְקָה נִצְרָתִי בְּפִסָּר בִּית־מֵאִיר שְׁכִיפִים גִּסְפֵּן לְדְכִרְיָ מִפְּגֵן אֲבָרְקֵס מִשְׁשֵׁן תְּרַבְּסִיד וְתִרְסִידָא תִּנְלִי, וְכֶתֶב גִּסְפֵּן שְׁכִיפִים הִשְׁיֵנִי עֲלִיו מִתְחַלְתִּים, וְעִין לִקְשֵׁן כְּסִינִי חֵן וְכִמְהָ מִשְׁכִּנִי שֵׁם: * וְכִלְכֵּל שְׁהוּא

נעשה לשם לחי, מקמא לן דלחי העומד מאליו גסמן כשור, ויבדלקמן בסעיף יא, עין שם: (יט) רחב טפח. עין בבאר הלקה: (כ) לחי דאי נשיב וכו'. והוא הדין כשעושין צורת הפתח, דלא עדיף ממחיצה שאינה יכולה לעמד ברוח מצויה שאינה מחיצה [תורש וששא], ואפלו (יח) אין הרוח מפילו לארץ אלא מגדולו, כמו שפתיב בסימן שסב סעיף א: (כא) לא חשיב לחי. נראה לי דאם

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(ג) כן מוכח בסוגיא דף יב עמוד א, וכן במב' תרש"בא בפבורת-הקדוש: (ז) ובכל זה אפילו הפרוץ מרבה על העמוד, וכלל גדול הוא דלברר פסחים ודמא: (ח) פשוט במקומו: (י) ביה"ח"פ בשם הר"י: (י) וכל"שפן מלא יהי רק פרוץ מרבה על העמוד, ואפילו דלעת הרמב"ם המוכח בסיומן שם סיף י גב' פן מהי. וכן שהוכיח רוב הפעוד שם (מקד דמבי' המגשש דמתי' בה צורת-המחט, והובא שם במגן-אברהם סיף-ה'סו יז) ודוקא בשמיה פרוץ כזה מאובקת ורחות אכל ברוח אחת או בשמים מהי. ואף דבביח"סו"פ בסיומן זה כתב דלעת הרמב"ם ה"ל לא מהי בצורת-המחט כשפרוץ מרבה על העמוד, מכלא העצמי דבר זה בשלמן ע"ד משמע שחור מהי מפני ראיה הרב הפעוד ולכן השמיטו (מספר ביה"מאיר): (ס) רמב"ם פירוש הפסח: (ט) כגון אברהם ונח"ג: (י) חסות-לשון, והובא פירושו גמ"ס. ובמב' ע"ד, דלא נהי דמתי' אדוירי, ע"ל-ה"פ מדי שקשור מרוב שמת ולבני ש"י⁽¹⁶⁾ [מס"ג], ונצח לשון, דאסור לעשות מ"ח-הפסח בשבת: (יז) וכן אברהם ונח"ג. וכלא דקדא אפלו הלקיים שקבועין בשני אדוירי' אסורין אסורין ע"ד מהי גבוה פשרה טמא, כגון שקבועין במסמרים אצל הכהל או שקשורים ביטב, ורק בגבה' למעלה הם מתנענעים עם התנה' שעל גביהם, אסורין לא מהי, דהתפסל מהן שם צורת-הפסח ורק יש להן שם לחיים לבר. אע"פ לפי מה שהסכים בספר מחצית-השקל בסוף סימן שסב דבקהנה שעל גביהן אין להקפיד אם הוא מתנענע⁽¹⁷⁾ ורק שלא ינטל לגמרי על-ידי היום, גם כזה יש להקשיר אם עשרה טפחים התחתונים אין מתנענע, ובה שהלזנים המתנענעים למעלה, דל לטון פאלו אינו, אסורין מתקשר צל-ידי הקנה שלמעלה⁽¹⁸⁾, דמהי אפלו רחוק כזה אמות גכה מהקנים שבפגדדים, וכנ"ל בסוף סימן שסב. אע"פ מה שיש להסתפק בזה, אם הקנה שלמעלה קצר מרוב המבוי, כגון שרוב המבוי הוא י"ב אמה ותקנה הוא רק עשרה אמה ותקנים שבפגדדים עומדים בשפע קצת מתקשר הקנה הקצר על גביהן, כזה יש לכאורה להסתפק אם הקנים שבפגדדים מתנענעים עם מהי, וכתב אן האמר דל חלק שלמעלה בתקנים פאלו אינו, לא מהי וכן תקנה הקנה שעל גביהן, או אולי כיון דקצר המחיצה שהוא עשרה טפחים התחתונים עומדים בחזקת ואינם מתנענעים, לא אכפת לן אם חפץ על המחיצה מתנענע, ובגור הדין בחר ע"ז המחיצה. ודקדק עיון:



הלכות שבת סימן שסג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יא]

עד שיתא כה פחות משלשה⁽¹⁰⁾.

(10) דין זה הוא בחצר, אבל במבוי הביא השו"ע להלן (סכ"ח) שתי שיטות בשפתח המבוי אינו רחב ד' טפחים, האם צריך לעשות שם תיקון, או שלא צריך לתקן עד שיהיה רחב הפתח לפחות ד' טפחים.

[ביה"ל ד"ה כיון]

אכל אם פל תחצר פחות מארבעה טפחים אין צריך תיקון⁽¹¹⁾.

(11) והחורא כתב (א"ח סי' עג ס"ק ז), שהיינו דוקא לדעת הסוברים (בשו"ע לעיל סי' שמה סי"ט) שיש מקום פטור בברמלית, אלא בכל לדעת הסוברים (שם) שאין מקום פטור בברמלית אלא מצא מין את מינו ונעשה המקום לברמלית ונהמשיכי שם (ס"ק פו) הביא שכן צידדו האחרונים להלכה, אם כן אם החצר פתוחה לברמלית הרי דינה בברמלית, ויתכן שאפילו לא יועיל לה תיקון, והוסיף, שלפי זה בזמננו שאין לנו רשות הרבים, אין להקל בזה, אמנם כתב, שלפי מה שציידד הביה"ל עצמו שם (ד"ה ויש) כדעת המקילים שיש מקום פטור בברמלית, יש להקל גם בזה. [אמנם בביה"ל שם הוקל רק בשעת הדחק].

[שו"ע ס"ג]

מבוי שיש לו שלש מקצועות ופרץ מצד רביעי, התירו בלתי⁽¹²⁾.

(12) כזה 



[משנ"ב ס"ק יד]

אפלו פחות מארבע⁽¹³⁾.

(13) ולהלן (סי' פסק הרמ"א שעושים לחי אפילו מסיד מחוי בסתל, וכתב המשנ"ב שם (ס"ק כז) שצריך שיהיה בו ממשות קצת כחוט, ודבריו הם שלא כדעת המהר"ם שהביאו המרדכי (עירובין פ"א סי' תפב) והתרומת הדשן (סי' עד), שסובר שעובי הלחי צריך להיות לפחות כחוט הסרבל שהוא עובי אצבע.

[משנ"ב ס"ק טז]

מקנחים ולא מקצצים⁽¹⁴⁾.

(14) שיעור התוספת של טפח מרוח על טפח מצומצם, כתב להלן (ס"ק פט) שהוא חצי אצבע לאמה, וביאר שגור הרבנים הוא שבשיעורים אלו הולכים תמיד לחומרא, וכן כתב התוספת שבת (ס"ק טז ו-כט), לענין חצר שנפרצה במילואה שצריך לטורח עד שלא ישתוו ג' טפחים (כמבואר בשו"ע להלן סי' ב), שהשיעור הוא ג' טפחים עצבים [מצומצמים], משום שהולכים לחומרא, ולענין מבוי שרצפו בלחיים במשך ד' אמות, שפסק המג"א (הובא להלן ס"ק מז) שאם המרחק ביניהם הוא פחות מג' טפחים אין המבוי נותר בלחי זה, כתב המשנ"ב (שם) שהיינו ג' טפחים שחוקים [מרווחים], משום שהולכים לחומרא, וסתם שיעורי

המידות הן במידה עצבה, ולכן אמה שוחקת היא ששה טפחים וחצי אצבע, כמבואר בשו"ע יורד סי' רא ס"א.

ואם יש למבוי בצד אחד לחי שגובה י' טפחים שוחקים, והוא רחוק מן הכותל ג' טפחים עצבים, ובמידה האחר יש לחי הסמוך לכותל וגובה י' טפחים עצבים, כתב התוספת שבת (ס"ק טז) שמותר ממה נפשך, שאם משערים בשוחקים אם כן בצד אחד יש לחי הגבוה י' טפחים שוחקים, והמרחק של ג' טפחים אינו מוסיף כיון שאין שם ג' טפחים שוחקים, ואם משערים בעצבים הרי במידה האחר יש בסמוך לכותל לחי שגובה י' טפחים עצבים.

[משנ"ב שם]

ונעשה טפחים מהני אפלו למבוי שגובה עשרים אמה⁽¹⁵⁾.

(15) ובביה"ל להלן (סכ"ז ד"ה בלחי) הביא את דעת הבית מאיר שפקפק מאד על דין זה, ולדעתו אין לחי מועיל למבוי שגובה כ' אמה.

[שעה"צ ס"ק י]

שקשר מערב שפת ולקבי שרי⁽¹⁶⁾.

(16) אמנם לעיל (סי' שסב ס"ק כג) כתב, שמותר לעשות כן רק בשעת הדחק.

[משנ"ב ס"ק כ]

ואפלו אין קרום מפילו לארץ אלא קניד⁽¹⁷⁾.

(17) דעת החורא (א"ח סי' עז ס"ק ו), שבין לחי ובין צורת הפתח אינם נפסלים אלא אם כן הרחב כותפתם למטה מעשרה, או שהיא מרחיקה אותם ג' טפחים מן הכותל, אבל בנדנד בעלמא לא, וראה מה שכתבנו בזה לעיל סי' שסב ס"ק ז לענין מחיצה.

[שעה"צ ס"ק יא]

דבקנה שצל גפיהן אין להקפיד אם הוא מתנענע⁽¹⁸⁾.

(18) ודעת החורא בזה, כתבנו לעיל סי' שסב ס"ק טו.

[שעה"צ שם]

ול לטן פאלו אינו, גסרן מתקשר עליהי סקנה שלמעלה⁽¹⁹⁾.

(19) ולכאורה באופן זה צריך שעל ידי הנענוע לא יתרחק הקנה העליון מכנגד העשרה טפחים התחתונים של הקנים שבצדדים, אבל אם הוא מתרחק אינו נחשב צורת הפתח אף שהוא מחובר אל החלק העליון של הקנים שבצדדים, שהרי החלק העליון של הקנים כאילו אינו קיים.

אמנם בספר בינת שמחה (תיקון עירובין ע"ו רב) הביא בשם הגאון מטשיבין, שלחיים של צורת הפתח שבתחתיתם הם עבים ובגובהם למעלה מעשרה טפחים הם מתקצרים בעין מדרגה, אסור להניח את הקנה העליון מצידו של החלק העליון הרק של הקנה העומד אף שהוא על גבי החלק העב של קנה זה, משום שהחלק הרק נחשב המשך של החלק העב ואין אומרים עוד אסיקי מהחלק העב בלבה, ואם כן נמצא שהקנה העליון [המשוקף] הוא מן הצד כלפי הקנים שבצדדים [מזוורת].

וצורת הפתח מן הצד פסולה.

והקשה על דבריו, מדוע לא נאמר שצורת הפתח העשויה באופן זה היא פתחי שמאי [פתחים שוממים, מקולקלים] כיון שבתחתיתה היא עבה ולמעלה היא נעשית צרה, ואף שבתוך עשרה הטפחים התחתונים הכל בצורה אחת, מיז הרי לשיטתו הכל נחשב לצורת הפתח, והקנה של צורת הפתח הוא גם החלק הרחב וגם החלק הצר ויש כאן פתחי שמאי, והביא שבחידישים וביאורים (עירובין סי' ב ס"ק יד) דן בקנים של צורת הפתח שעושים אבן יוצאת ואבן נכנסת למעלה מעשרה טפחים, המושך במילואים עמוד 8



הלכות שבת סימן שסג רב באר הגולה

נ תרב בני ירושלים
בספר משנה דרבינו
ס בנותן פקד יו

ו (כב) *צריך שלא יהא (כג) הלחי רחוק מן הכהל שלשה טפחים: ז (כד) *לחי, אפילו שברים ושברים שברים (כה) שברים בו: הגה (כו) ולכן עושין לחי (ג) (ג) מסיר טחוי בפחל, ובלבד שיזוהר (כו) שלא יתמחה (כח) יותר

שערי תשובה

[ג] מסיר. עין בח"ט. ועין פשוט גיב מ"ה סימן יג בעה"פ שהקדמה שלמפלה נחנה בצד אחר של האמורה בהנאה. לית לן בה, אף לא יהיה טחוי על כפי הכהל ממש, ובלבד כהל לא טחוי שיהיה עולה במקום קנה של צה"פ, אם לא שיש איתו דבר בולט מן הכהל כמ"ש במנ"א סי"ק כח, ע"ש.

אם עשה לחי מקאן ולחי מקאן מסיר טחוי וקנה על גביהן מקאן לצורתה פתח.

באר הגולה

בו רחב טפח. המסיר אורל לשיטתו דפסק לעיל גם לענין חצר. ובגמרא שם ספרה צעיר שיהא דוקא פס של טפח מקאן ומקאן, וסמיר דוקא יותר מאם עשה פסל לכחלה דפסי במשהו. ולפי זה, לפי מה שהבארנו לעיל לדינא מסקנה ראשונה דלא חמיר נשטור כאם עשה לכחלה דפסי במשהו, הוא הדין בענינו לענין מבי, עולה לשם לחי אפילו נשאר רק משהו מן הכהל ובלבד שיהא דבר זה מערב שבת וכו' בסקמא קאלו סמכו על זה, ויזלזלן בסעף יא. עין שם בסעף קטן לט. והנה בלבד ממש, דאפילו אם נקל לענין חצר, הלא במבוי יש להחמיר דבעינן דוקא טפח, אבל בספר תוספתא שבת השי' צלוי, וכן בפרימגרים נשאר בקש"א, וכן בבאר הגולה מוכח כמו שכתבנו דין זה מלי בה"ל: * צריך שלא וכו' שלשה טפחים. ועין במשנה בורה שכתבנו דאם יש ארבעה טפחים בין צורותיהם להכהל, דעת סתירא דצריך להחמיר לחי אצל הכהל, ועין בגמרא דאם ששצמנו, דטור כאלו נפרצה בראשה, והנה הוא אורל לשיטתו דפסק בכלל עא סעיף ח בהענין אברהם דאם נפרצה פרוצה בראשה בארבעה טפחים צריך לחי אצל הפרצה, אבל לפי מה שהכריעו הרבה אחרונים שם לדינא דלא בהפגן אברהם, אלא דלצד ראשו אינו צריך שום חקן וכתבנו דפסיף לה, וקמו שהבארנו שם בשם הרשב"א והריטב"א, וסמיר בעומד מכה על הפרק, הוא סד"ן טבא בענינו, בין דסבירא לו דצורתהם מפיצה גמורה ומחמת זה אינו מחמיר אפילו כשהוא רחוק שלשה טפחים מן הכהל, אם-כן הוא הדין אפילו כשהוא רחוק ארבעה טפחים יותר מן הכהל, דמאי שנא: ואף דבגמרא מצדו ולא נשטור פס ארבעה טפחים מחמירין דצריך חקן, שם שאני דיקצרו דרגם, מה שאין כן בהה"ל דלא שכיח פתחא דבא דעליו פתחא וטא, דאיכא בפתחא: ואפילו אם נפסק שם בהפגן אברהם, נסבין לא דמי כל"כ לענינו, דהתם כיון דסבירא לה להפגן אברהם דחקן הקורה אינו מועיל שם להחמיר מבי משיח דאיכא פתחא על הסתלים לכך צריך לחן לחי סבירא לכהל, מה שאין כן בענינו דיש צורתהם צורתהם פתחא מחמירין גמורה היא, ממילא נפר הפרצה בעומד מכה על הפרק²⁴, ויש לענין הרבה בזה, אף לכחלה בודאי יש לחש להחמיר אף ברחוק שלשה טפחים:

ומקאן, והנהגה שלמפלה הנה מקאן על גביהן. ומפל מקום בעינן שיהיה בו ממשותק קצת²⁵ על-כ"פנים כחוט, אבל מראה סיד לבד או רשם בנתר, שקורין גרי"ד, או שער צבע, לא מהני (ט"ז ושי"א): (כז) שלא יתמחה יותר וכו', הנה, (כג) על-ידי פלבים ודורים שרגילים להתחפף בפמלים ומוחקין מן הפמלים את מחוי הסיד הסמוך לארץ, ואז לא מהני שוב לא ללחי ולא לצורתהם פתח: (בח) יותר משלש לארציות. האי לשנא לאו דוקא, דאפילו נמחה רק

שער הציון

(י) שלטיגבורים בשם ריא"ז, ובספר בית מאיר מצדד להלכה כמותו, עין שם: (יא) מגן אברהם בשם התוספות, ולידיה כל הפוסקים דסבירא להו בסעף לה דצריך לעשות לחי או קורה בסוף הפס סבירא להו בהתוספות, וכן בספר בכו"ש ובחזושי רבי עקיבא איגר סבירא להו בדעת התוספות, ולדברי התוספות על-כרחם השעם משום דהוי לה מחיצה שהגדלים בוקעין בה ועל-כן פסול בכל גווי וכפ"ש דהש"ס, וכן משמע ברובנו חננאל (וכן ברי"ף מיכא פן להנצח, דאי לאו הכי למה לו לסגס בימרא דרבא ואפילו דרבי שמעון בן אמילאלי וכו' הא אנו לא קמא לן פותח), ואף דבשקלא גבי עומד מכה על הפרק לא משגיחין בזה שהגדלים בוקעין בה, על-כרחם דהא גבי חקן לחי שאני: (יד) ועין בארלה רבה שגם הוא מסיק על דין זה בצריך עיון: (טו) תוספתא שבת וישנאות צבע ותיאדם ובית מאיר ושו"ת שבסוף שלחן ערוך הרב סימן ג ושו"ת גור ארנה סימן קלח, ובראש כלם הריטב"א בהד"ש. ועין בחזושי הרשב"א: (טז) בכורשור בחזושי על ערוכות, והענין הפרימגרים, ובית שלמה חלק א סימן מא ותשובת ארץ רבי עזרא חלק ארבעה חש"ש והשניית שבת לקמן בסעף כו ובספר מקדושים מסכים לסל דוקא קש"ש הקנים רחוקים מפתל אבל לא קש"ש רחוק מפתל²⁶, וכן בספר חסדים מצדד להחמיר בשעורב נעשה לבסוף הסביר, עין שם²⁷: (יז) שו"ת רבי עקיבא איגר סימן יח ושו"ת שו"א ומשיב סנדרא קמא חלק א סימן טט: (יח) בן מכתא מקרא דף ט: (יט) גמרא, ועין בתוספתא שבת ששצד לומר דזהו דוקא לענין לחי, אבל לא מהני לחיים קאלו לענין צורתהם פתח, וכתב במשכבותיזהב, דלפי זה חפופין בהל"ע, שקורין ונענל"ש וכו', ששצ"ש באפן זה, לא מהני לדעת התוספתא שבת²⁸; וקצת קשה לפי דברי התוספתא שבת מאי פריך בגמרא דף טו יא הכי פשיטא, לימא דהא משמע לן אף-על-גב דלענין צורתהם פתח לא מהני לחי כזה? ויש לשיב: (כ) ארלה רבה, והנה אף דהש"ס כתב דלא מהני צד זה הסיד מחוי לענין לחי וכן לענין צורתהם פתח משום דלענין לחי בעינן שעורא, לפי הסכמת הגמורנים דגם בלחי סיי במשהו, ממילא גם כזה מהני על-ידי סיד, וכן כתב הארלה רבה בשם שריינקס וסגדולה, וכן כתב בשלחן ערוך ששים דלחי מהני על-ידי סיד, וכן מוכח גם-כן בבאר הגולה: (כא) ט"ז ואלה רבה וסמיראם ושי"א, ודע, דקש"ש הסיכ"ס על הרמ"א הוא רק לפי דעת הש"ס דלחי לא מהני על-ידי סיד וצורתהם פתח סבירא על-ידי סיד, אבל אם ניקא דגם בלחי מהני על-ידי סיד לא קשה מיד: (כב) ואף דבצורתהם פתח בעינן שתהא בריא שיוכל להעמיד בה דלת של קשין, יש לומר דעל-ידי הפחל שהסיד טחוי ומחוי בה משכין לה בראה (תה"ד סימן עד): (כג) תרומת דשן שם:

תרומת דשן: 1 גיר.



מילואים הלכות שבת סימן שסב

המשך מעמוד 436

[משנ"ב שם]

ואם טקנה שלמעלה תחוב בין קנה לקנה, שנתקק קצת בקנים⁵⁸.
(53) בזה י"א



[משנ"ב שם]

אם ציאו בגבה טקנה בשנה עם טקנה ממש שאין טקנה העומד
בולט למעלה מן הטבל⁵⁹.

(52) בזה י"א



הלכות שבת סימן שסב

המשך מעמוד רט

(החדשים, עירובין פט, ב) אין צריך לעשות שם תיקון, ולדעת השו"ע
הרב (סי' שמה סכ"ג) צריך לעשות תיקון, (נראה מה שכתבנו בזה
בביה"ל לעיל סי' שמה סייט ד"ה גנ).

[שעה"צ ס"ק ב]

א"י אורחא דהאי יקא ודקאי יקא וקבשל לה⁶⁰.

(8) ואם הפס רחב יותר ממקום הפירצה, כתב החזו"א (אורח סי' עד ס"ק
יג) שדינו שיהיה בזה לדין לחי, וביאור דבריו, שלענין לחי פסק השו"ע
להלן (סי' ק) שהוא צריך להיות בתוך ג' טפחים סמוך לכותל, והביא
המשנ"ב שם (סי' כב) מחלוקת הפוסקים בטעם הדבר, האם משום
שאם לא כן יאנו אורח' וכו', או משום שאם לא כן פסולה המחיצה
מדין מחיצה שגדלים בוקעים בה, והנפקא מינה בין הטעמים, כתב
המג"א (סי' ה) שהוא באופן שהלחי רחב יותר ממקום הפירצה ולכן
יכול להתיר מדין עומד מרובה, שלטעם הראשון מועיל, ולטעם השני
אינו מועיל (נראה בשעה"צ שם סי' יג), ולדעת החזו"א גם בפס תלוי
הדבר במחלוקת הפוסקים הנ"ל.

[ביה"ל ד"ה טפח]

אך לכתחלה דעת המהר"אם דקבון להחמיר בדבר⁶¹.

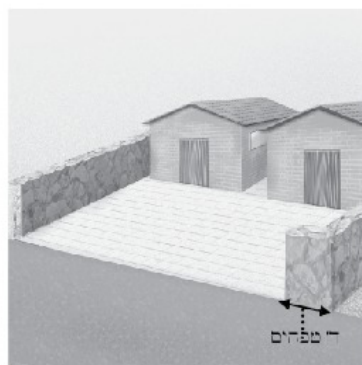
(9) שאם נפל הכותל ונשתיר ממנו מעט משני הצדדים, צריך
שישאר לפחות טפח בכל צד כדי להתיר מדין פסין, ואם פרץ את
הכותל בידים והשאיר ממנו בכונה לשם פס, הסתפק הדעת תורה
(כאן) האם נחשב שעשאו לשם פס ודי במשהו, או שדינו כנשתיר
שצריך לכתחילה טפח.

כגד זה, כך שלא יבלוט אחד לחוץ יותר מחבירו, וראה בביה"ל להלן
(סי' ד"ה שצדו) ובמה שכתבנו שם.

[שו"ע שם]

והוא הדין לנשתיר מהם פתל רביעי בגוי כשעור ארבעה טפחים
במקום אחד⁶².

(6) בזה י"א



[משנ"ב ס"ק ד]

רוצה לומר, למקום האסור לה⁶³.

(7) ואם נפרץ למקום פטור, כגון שנפרצו מחיצות גג שגבה עשרה טפחים
מקרקע רשות הרבים (נפרץ) הוא לאור רשות הרבים למעלה מ' שהוא
מקום פטור, כתב בשו"ת אבני נזר (אורח סי' רפט) שלדעת האבן העזר

הלכות שבת סימן שסג

המשך מעמוד 438

הפסק ממש, וכדעת הגאון מטשיבין.

וכתב, שלכאורה מדברי השעה"צ כאן יש להוכיח שלא כדעת הגאון
מטשיבין, שכן כתב השעה"צ שאם חלק הקנים שמעל עשרה טפחים
ניטל ברוח אין זה פוסל את צורת הפתח, משום שאפילו ניטל חלק
זה כשר, והרי לסברת הגאון מטשיבין שלא שייך לומר 'גוד אסיק'
כשיש המושך לקנה, אף כאן צריך להשתמש בכל הקנה, והחלק
העליון הרי פסול מדין ניטל ברוח, ודחה, שיתכן שהחיסרון של קנה
הניטל ברוח הוא כיון שנחשב כמי שאינו, אם כן שייך לומר 'גוד
אסיק' כלפי י' הטפחים התחתונים של הקנה.

ומשמע מדבריו שלפי מה שפסק השו"ע לעיל (סי' שסב ס"א) שהקנה
העליון אינו צריך ליגע בקנים שבצדדים, וראי שאינו נחשב לפתחי
שמאי וכשר, שכן שחלק הקנים שמעל עשרה טפחים הוא מיותר,
לא פוסל מה שהוא כפתחי שמאי, אלא שכתב הבינה שמחה,
שלכאורה היינו דוקא לשיטת הקדן אורה (עירובין י, ב), שביאר שמה
שהקנה העליון אינו צריך ליגע הוא מדין 'חבט', אבל לשיטת
הרעק"א (הגהות שו"ע סי' שסב ס"א) בשם הרא"ם שמועיל מדין 'גוד
אסיק', יתכן שבשקנים שבצדדים ממשויכים לא שייך לדין 'גוד
אסיק', כיון שבין הקנה העליון לחלק התחתון שבקנים שבצדדים יש

